

SINAGOGA NEOLOGĂ „TEMPLUL MEMORIAL AL DEPORTAȚILOR” din CLUJ

Scurt istoric

inainte de 1900

1944

Comunitatea neologă din Cluj (care la început se numea status quo ante) s-a separat din comunitatea ortodoxă în anul 1881.

În anul 1884 comunitatea solicită municipalității un teren pentru construirea unui lăcaș de cult.

Sinagoga a fost realizată după proiectul inginerului constructor Izidor HEGNER de către constructorii Károly REMÉNYIK și frații HORVÁTH.

Este o construcție clasică în stil maur, între cele două turnuri principale ale fațadei se pot citi tablele lui Moise (cele 10 porunci). Pe frontispiciu stă scris în limba ebraică: Să-mi construiți lăcaș și eu voi trăi printre voi (în traducere liberă).

Interiorul, – refăcut – este în stil neoclasic spre modern. E cel mai reprezentativ monument de arhitectură al evreimii clujene.

Sfințirea a avut loc la 26 octombrie 1886, iar inaugurarea la 4 septembrie 1887. Predica de inaugurare a fost ținută de rabinul șef din Arad, Sándor ROSENBERG.

Lângă sinagogă s-au construit locuință pentru rabin și birourile comunității. În anul 1904 s-a ridicat o nouă clădire pentru grădiniță și școala elementară, tot în stil maur.

În anul 1912 sinagoga a fost restaurată. Toate instituțiile comunității funcționau pe acest amplasament.

În luna decembrie 1927, sinagoga a fost devastată de studenții legionari întorși de la un congres al lor care a avut loc la Oradea.

S-au distrus integral băncile, sulurile de Tora au fost arse în stradă, geamurile s-au spart. Autorii au rămas nepedepsiți. Sinagoga a fost reabilitată cu fonduri de la statul român și donații din țară și străinătate.

În perioada ocupării Ungariei de trupele germane, după martie 1944, sinagoga a fost folosită ca magazie.

La 2 iunie 1944, sinagoga a fost distrusă de un bombardament. După alți autori a fost dinamitată de trupele hitleriste în retragere.

După anul 1945 a fost reconstruită conform planurilor inginerului constructor Samuel LENGYEL. La 31 august 1947 a fost din nou inaugurată și a primit denumirea de „Templul Memorial al Deportărilor” în amintirea celor peste 16000 de evrei deportați din Cluj și exterminați (mare parte) la Auschwitz. (restaurarea a continuat până în anul 1951)

Cu ocazia reinaugurării sinagogii au venit numeroși evrei clujeni, supraviețuitori ai Holocaustului, de pe aproape toate continentele lumii unde și-au reluat viața după tragedia lagărelor morții.

A fost ultima întâlnire de acest fel înaintea comunizării României și lăsarea cortinei de fier.

Astăzi este singura sinagogă care mai funcționează în Cluj pentru mica comunitate de cca. 400 de persoane.

În interiorul și exteriorul sinagogii sunt amplasate câteva plăci comemorative.

În exterior

– pe fațada dinspre stradă o placă în limba română și ebraică închinată amintirii evreilor din Transilvania de Nord-Vest deportați și exterminați în anul 1944

– pe peretele exterior din stânga (în direcția intrării) o placă comemorativă în limba română amplasată în anul 1994 cu ocazia comemorării a 50 de ani dela deportare.

La comemorarea a 40 de ani luat parte și scriitorul Elie WIESEL, viitorul laureat al premiului Nobel pentru Pace, care a ținut un discurs memorabil.

În interior:

– o placă memorială în amintirea conducătorilor și funcționarilor comunității pieriți în deportare

– placă cu lista instituțiilor, firmelor și persoanelor care au contribuit la reconstrucția templului. Menționăm că există un document datat 6 iulie 1946, sub semnătura șef rabinului Cultului Mozaic din România, Dr. Alexandru ȘAFRAN, prin care se face apel la contribuții pentru reclădirea templului aruncat în aer și ridicarea, pe același amplasament, a unui Palat Cultural menit să vestească voința de viață a poporului evreu,

– placă în amintirea reconstrucției comunității cu lista membrilor conducerii de după anul 1945,

– plăci separate cu rabinii comunităților ortodoxe și neologe (în ordine cronologică) care au slujit la Cluj de-a lungul anilor.

Dintre cei opt rabini neologi, cea mai importantă personalitate a fost rabinul șef dr. Mátyás EISLER, care a slujit aproape 40 de ani (1891-1930). Erudit cu studii rabinice la Budapesta și Berlin, doctor în filosofie, profesor de limbi semitice la universitatea clujeană, colaborator la Encyclopedia Judaica, a ținut strălucite predici, dintre care un număr de 21 s-au publicat în mai multe limbi.

O altă personalitate rabinică importantă a fost dr. Moshe (Carmilly) WEINBERGER care a păstorit comunitatea în perioada 1934-1944, până la deportare, când a trecut în România (clandestin) și apoi a plecat în Palestina.

După anul 1990 din inițiativa sa s-a înființat o catedră de Iudaistică în cadrul Universității Babeș-Bolyai, care a devenit apoi Institutul de Iudaistică și Istorie

Evreiască (prima din România) funcționând astăzi în vechea clădire a sinagogii Shas Chevra de pe str. Croitorilor, cumpărată și reabilitată de universitate.

Sinagoga Templul Memorial al Deportărilor figurează pe lista monumentelor istorice din județul Cluj (din anul 2004) având codul de clasificare CJ-IV-m-B-07837.